

Prof. dr hab. Tomasz Chudzik
Uniwersytet im. Jana Długosza
w Częstochowie

RECENZJA

rozprawy doktorskiej, dorobku artystycznego i dydaktycznego

Pana mgr Marcina Bochenka

sporządzona na potrzeby przewodu doktorskiego dziedzinie sztuki i w dyscyplinie
sztuki plastyczne i konserwacja dzieł sztuki

wszczętego przez Radę Instytutu Sztuki Wydziału Artystycznego

Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach

Rada Naukowa Instytutu Sztuk Plastycznych Wydziału Sztuki i Edukacji UŚ podjęła w dniu 12 kwietnia 2023 r. uchwałę o powołaniu mnie do pełnienia funkcji recenzenta pracy doktorskiej Pana magistra Marcina Bochenka.

Przewód został wszczęty na Wydziale Artystycznym UŚ w dniu 28 czerwca 2017 r.

Pan mgr Marcin Bochenek urodził się w 1989 r. w Tychach. W 2008 r. ukończył z wyróżnieniem III Liceum Ogólnokształcące w Tychach. W latach 2008 – 2014 studiował w Wyższej Szkole Technicznej (obecnie Akademia Śląska) na kierunku Architektura wnętrz. Dyplom magisterski dotyczący identyfikacji wizualnej zrealizował pod kierunkiem dr hab. Anny Kmity, uzyskując propozycję pracy jako asystent prof. Tadeusza Grabowskiego, dr hab. Adama Czecha oraz dr hab. Tomasza Jędrzejko. Od 2017 r. pracuje w pełnym wymiarze godzinowym jako wykładowca AŚ, prowadząc zajęcia na kierunkach: Architektura wnętrz, Grafika i Wzornictwo. W 2015 r. i 2022 r. jego praca dydaktyczna została doceniona indywidualną nagrodą Rektora AŚ w Katowicach. Ponadto od 2022 r. koordynuje działania prorozwojowe kierunku Architektura wnętrz. Jest organizatorem warsztatów i plenerów, m. in. w Głuchołazach, Istebnej, Lanckoronie, Porąbce czy Zwardoniu. Współorganizował warsztaty graficzne dla Stowarzyszenia „Dogonić czas” w Górkach Wielkich, warsztaty pod tytułem „Alchemia grafiki” dla szkół licealnych. Jako przedstawiciel uczelni koordynował współpracę ze Stowarzyszeniem „Śląski szlak wina” oraz Politechniką Lwowską w ramach wymiany międzyuczelnianej. Od 2018 r. pełni funkcję kuratora Galerii AŚ. Jest pomysłodawcą i realizatorem ciekawego projektu pt. „Zielone aleje” prezentowanego w formie wystaw w 8 ośrodkach penitencjarnych na

terenie województwa śląskiego. Pomimo wielu obowiązków związanych z pracą na macierzystej uczelni jego aktywność artystyczna nabiera coraz większego rozpędu. Realizuje prace w graficznych technologiach klasycznych i komputerowych. Eksperymentuje z grafiką 2+3D, technikami łączonymi oraz formami wystawienniczymi.

Charakterystyka działalności artystycznej, naukowej i popularyzatorskiej

Doktorant uczestniczy na przestrzeni dziewięciu lat działań twórczych w 70 wystawach zbiorowych ogólnopolskich i międzynarodowych. Konfrontuje swoją twórczość na wielu krajowych i zagranicznych konkursach graficznych, często o znaczącej randze, uzyskując wyróżnienia i nagrody. Przykład stanowią: nagroda w „Ex digitalis, Salon 2015” w Centrum Sztuki Współczesnej w Toruniu, 2015 r. ; wyróżnienie na wystawie pt. „Polin” w Muzeum Polskich Żydów - Polin w Warszawie, 2016 r. ; wyróżnienie na XXI Salonie Wielkopolskim w Czarnkowie, 2022 r. ; udział w prestiżowej wystawie „New prints” w Print Center w Nowym Jorku, 2016 r. ; certyfikat w XI Biennale Rokycany w Muzeum Czeskim w Pilźnie, 2022 r.

Prace Pana Bochenka były prezentowane na zagranicznych wystawach pokonkursowych o randze międzynarodowej, m. in. Primo Premio Ex Libris Grafica Italiana, Vigonza, 2016 r. ; First Prize Italian Graphic Art Muzeum, Padwa, Włochy, 2016 r. ; X Premio Internacional de Grabado y Vino Fundacion Vivanco, La Rioja, Hiszpania, 2017 r. ; Dlum International Print Biennale, the Museum of the City of Skopje, Macedonia, 2016 r. ; Nonesuch Art On Paper Award, Main and amp Station, Nova Scotia, Kanada, 2016 r. ; II International Mini Print Biennial Seacourt, Bangor, Północna Irlandia, 2016 r. ; Międzynarodowe Triennale małej formy i ekslibrisu, Odessa, Ukraina, 2016 r. ; I i III Międzynarodowe Triennale Litografii w Kielcach, 2016 r. i 2022 r. Współpraca z Politechniką Lwowską, której filarem był doktorant, zaowocowała wystawami pt. „Spotkania - meetings”, w 2020 r. i 2021 r. Prezentacje odbyły się w Galerii Politechniki i Galerii „Wieża Prochowa” we Lwowie. Ważnymi konkursami dla środowiska graficznego są również: Mini Print Kazanlak „The Paris Art Gallery” Sofia, Bułgaria, jak również częstochowskie, IX Biennale Miniatury, w których autor brał udział w 2016 r. Wśród wielu wystaw regionalnych i krajowych interesujący jest udział artysty w wystawie zbiorowej pt. „Ponad granicami” w znanej i docenianej Galerii „Pryzmat” w Krakowie, w 2021 r.

Pan Marcin Bochenek zrealizował także pięć wystaw indywidualnych, m. in. : wystawa pt. „The Blacks” w Kolegium Technologii i Wzornictwa w Wilnie, w 2015 r. czy wystawa prac w Muzeum Sztuki Współczesnej w Toruniu, w 2016 r. Wskazuje to na odwagę twórczą i dojrzałość artystyczną autora dbającego o szerszą prezentację własnych działań. Bogaty dorobek, który powiększa się znacząco w miarę upływu ostatnich lat, wykazany i udokumentowany jest w całości, w zamieszczonej przez Pana Bochenka dokumentacji. Zawiera ona także wykaz katalogów wystaw, zaproszeń, plakatów, certyfikatów oraz listę 16 stron internetowych. Materiał ten

ukazuje aktywność doktoranta dotyczącą promocji i popularyzacji sztuki, szczególnie tej związanej z grafiką, oraz nurt naukowo-badawczy. Jest on autorem 10 publikacji dotyczących problemów samorządów studenckich, studentów z niepełnosprawnością czy zagadnień dotyczących międzynarodowej wymiany studenckiej. Tematyka poruszana przez Pana Bochenka świadczy o dużej znajomości problemów związanych z edukacją artystyczną oraz jej współczesnymi potrzebami i wyzwaniem technologicznymi. W dokumentacji wskazany jest także udział autora w dwóch konferencjach naukowych i dwóch projektach badawczych, jednak opis tej aktywności jest bardzo lakoniczny.

Artysta w swych pracach porusza temat ludzkiej egzystencji zdeterminowanej losowością zdarzeń. Ma to związek z zagubieniem jednostki we współczesnym świecie stanowiącym „labirynt miejski” pełen medialnego zgiełku, dezintegracji, rozpadu wynikłego z nieprzewidywalności niebezpiecznych zjawisk geopolitycznych, zmieniających naszą rzeczywistość.

Autor wypowiada się głównie w warsztacie graficznym, używając w procesie druku technik analogowych, wklęsłodrukowych, m. in. algrafii. Stosuje wyabstrahowane struktury przygotowywane w procesie przekształceń materiału fotograficznego. Następuje tu dekompozycja form urbanistycznych z wykorzystaniem procesów graficznych: technologii cyfrowej, metody rastrowej, wektorowej i formatu 3D.

Prezentacja praktyczna pt. „Kolaże wspomnień”, podobnie jak wcześniejsza twórczość, to szerokie spektrum działań warsztatowych łączących techniki graficzne o cechach klasycznych z technologią cyfrową. W obydwu tych obszarach doktorant porusza się swobodnie. Ostateczny obraz przechodzi wiele etapów, kształtowany jest przy pomocy programów graficznych, dzielony jest na wiele warstw odpowiednio przetwarzanych – renderowanych. Ważny jest tu etap naświetlania obrazu na płycie metalowej (aluminium) technologią CTP, która jest nowszą odmianą naświetlania w druku offsetowym. Drukowanie obrazu z matrycy odbywa się metodą tradycyjną za pomocą pras wklęsłodrukowych. Istotną jest na tym etapie wiedza i doświadczenie doktoranta odnośnie doboru odpowiedniego gatunku papieru graficznego oraz znajomość nowych technologii, tj. druku cyfrowego, nowoczesnego sitodruku, druku UV, UV - LED, czy druku 3D, gdzie stosowane są tworzywa termoplastyczne, żywice i fotopolimery. Wiedzę w tym zakresie Pan Bochenek prezentuje na stronie 29, 30, 31 autoreferatu.

Analiza dzieła doktorskiego

Ważnym elementem przewodu jest rozprawa doktorska o tytule „Kolaże wspomnień”. Tekst oparty jest na wiwisekcji wspomnień autora dotyczących ważnych miejsc, będących impulsem w tworzeniu zjawisk artystycznych. Praca pisemna przybliża ramy obszarów twórczych, ukazując relacje formy i przestrzeni, głównie miejskiej, która stanowi silny imperatyw twórczy. Jest to czynnik temporalny dla autora związany z głębią odczuwania zjawisk czasu i przestrzeni. Szuka on metody opartej

o technologię graficzną, aby zilustrować własne przeżycia, emocje, które ukształtowały jego świadomość artystyczną. Prace Pana Bochenka można określić mianem „rozmowy z przestrzenią”. Materiał pierwotną jest tu fotograficzny zapis architektury, jej fragmentów. Dzieła stają się polem zapraszającym odbiorcę do podjęcia gry estetycznej, wejścia w świat graficzny autora. W subtelnym, osobistym tekście autor opowiada nam o początkach fascynacji grafiką, której źródłem jest pracownia ojca kreślarza, projekty na kalkach, ich transparentność, przenikanie się struktur linearnych i kontrastowość. Ten świat abstraktu i jego zapis oparty o rysunek techniczny zderzył się z wyobraźnią i strukturami spotykanymi w naturze, stając się polem twórczej eksploracji.

Dzieło artystyczne będące przedmiotem oceny pt. „Kolaże wspomnień” stanowi zestaw 12 grafik o wymiarach 75,5 cm x 60,5 cm, głównie w układzie poziomym o tytułach: „Druga szansa”, „Rekursja”, „Konstelacje”, „Pierwszy ślad”, „Drugi ślad”, „Powidoki”, „Okrucy”, „Powroty – I”, „Powroty – II”, „Apoteoza”, „Unifikacja”. Zawierają one kod znaczeniowy, rozpoznawalny głównie przez autora. Jednak ślad myśli – tęsknoty za domem, istotnym miejscem, i możliwością powrotu do niego – jest po głębszej analizie bardziej czytelny.

Pan Marcin Bochenek kształtuje swoje obrazy graficzne, stosując silne podziały kompozycyjne, dzieląc je na dwie strefy. Pierwsza z udziałem materialnych śladów ludzkiej, też własnej, egzystencji. Twórca odnosi się w niej do fragmentów budowli jemu szczególnie bliskich. Druga strefa jest bardziej abstrakcyjna, oparta o kontrastową strukturę graficzną będącą umownym zapisem emocji autora. Występują tu formy rombów, kwadratów, trójkątów. Jest to struktura wydestylowana, niemalże neutralna w formie, którą autor kształtuje, używając technologii cyfrowej, opracowując poszczególne płaszczyzny, łącząc elementy w ciekawą, wyrafinowaną pod względem formy i siły wyrazu, całość. Dzieło doktoranta to opowieść o przestrzeni. Autor dąży do wyabstrahowania obrazu, używając w tym celu obiektów realnych, zapadłych w jego pamięci. Są to budynki: domu kultury, szkoły, macierzystej uczelni czy obiekty Filii Cieszyńskiej Uniwersytetu Śląskiego. Proces przekształcania obrazu jest realizowany w sposób konsekwentny. Zmysłowe i wizualne doświadczenia autor przekłada na język grafiki, szukając struktur, form, aspektów znaczeniowych, które odwołują się do przestrzeni urbanistycznej – bytowej człowieka. W grafikach odnajdziemy archetyp domu – ciepła, bezpieczeństwa, spokoju i wiele innych odniesień. Twórca wykorzystuje strukturę stworzoną przez człowieka, jego dziedzictwo materialne jako fundament przekształceń i poszukiwań własnej formy wyrazu. Dzieło doktorskie należy do nurtu usytuowanego pomiędzy abstrakcją a realizmem, pomiędzy obrazem przedstawiającym i czerpiącym energię z emocji i głębi przeżyć związanych z przestrzenią życiową. Pan Marcin Bochenek znalazł własną ścieżkę twórczą, nie stosując „kafkowskich” środków wyrazu, czy przesady estetycznej. Wybrał powściągliwość form i środków wizualnych, trzymanie się źródeł natury i dbałość o harmonię. Umożliwiło to znalezienie ekwiwalentu plastycznego w kontekście własnych sensualnych i wizualnych doświadczeń. Dwuwymiarowość jego grafik w

połączeniu z iluzją perspektywy to podstawowy aspekt dotyczący intensyfikacji przestrzenności. Innym zabiegiem jest wyraziste wykorzystanie bieli tła jako symbolu „nieszczelności” naszej pamięci. Biel użyta, a ściślej, pozostawiona przez autora, jest zasłoną, niedopowiedzeniem, stanowiącą próbę koncentracji uwagi odbiorcy na granicy określonego, opowiedzianego z nieobecny, zabranego z pola widzenia, będącego dla nas odbiorców jedynie obszarem spekulacji. Ta nieoczywistość stanowi o tajemnicy, gdzie struktura materii graficznej, ślady ludzkiego bytu łączą się ze strukturą znaczeniową, tj. wizerunkiem, światem emocji, przeżyć, dziejącym się w intymnej sferze autora i każdego z nas. Biel papieru ma znaczenie symboliczne. To swoista *tabula rasa*, pełna ciszy zapowiedź tego, co będzie, co zdarzy się w przyszłości. Kolaże wspomnień usytuowane są na wielu poziomach odczuwania przestrzeni, tej związanej z duchowością i tej realnej, w której żyjemy. Są to granice materii i ducha, abstrakcji i świata realnego, chęci intymnej rozmowy - dzielenia się własnymi emocjami, wreszcie chaosu i potrzeby ładu. Wiąże się to z odczuwaniem rzeczywistości, w której symbole, kody, znaki, schematy wpływają na naszą codzienność, powodując zagubienie, a często zniewolenie jednostki, jej unifikację, a także utratę zdolności do kreatywności i samorealizacji.

Interesujący i przejrzysty, 51-stronicowy tekst autoreferatu dzieli się na dziewięć części. W pierwszej z nich - „Wprowadzeniu” ukazani są artyści wykorzystujący metodę kolażu. W części drugiej - „Architektura wspomnień” autor przywołuje definicję i złożoność naszej pamięci. W trzecim fragmencie - „Wspomnienia architektury” następuje opis formy i funkcji obiektu w kontekście własnych wspomnień. W następnej części - „Technikalia” możemy zapoznać się z warsztatem graficznym autora. W kolejnym rozdziale – „Kolaże wspomnień” ukazana jest fascynacja twórcy technologią druku i eksperymentem formalnym dot. kształtowania obrazu w ramach procesu budowy matrycy. Bogata bibliografia zawierająca 26 źródeł wydawniczych oraz 12 internetowych wskazuje na potrzebę pogłębiania wiedzy technologicznej, ale też tej związanej z percepcją wzrokową i psychologią kreacji artystycznej. Szczera, ukazująca głębię odczuć i wrażliwość autora lektura prezentuje ciekawą sylwetkę twórcy, który znalazł metodę obrazowania i własny obszar ekspresji. Świadczy to o samodzielności i dojrzałości twórczej, co potwierdza dobry poziom artystyczny prac zrealizowanych na potrzeby doktoratu.

Konkluzja

W wyniku analizy dzieła doktorskiego, autoreferatu, po szczegółowym zapoznaniu się ze złożoną dokumentacją, dorobkiem artystycznym, działalnością dydaktyczną i naukową, dotyczącą promocji sztuki i jej popularyzacji, po wgłębieniu się w proces tworzenia zestawu graficznego stwierdzam, że wypracowana przez Pana Bochenka metoda wzbogaca grafikę dzięki połączeniu klasycznego warsztatu z nowoczesnymi metodami opracowywania matrycy, z użyciem złożonych procesów opartych na digitalizacji obrazu. Mając także na uwadze zaangażowanie doktoranta w prace na

rzecz uczelni i jego rolę w budowaniu świadomości artystycznej studentów, podkreślając intensywną aktywność artystyczną w ostatnich latach i dobry poziom praktycznej prezentacji wynikły z udanych eksperymentów technologicznych, co stanowi znaczny wkład w rozwój dyscypliny, wnioskuję o przyznanie Panu mgr Marcinowi Bochenkowi stopnia doktora w dziedzinie sztuki i dyscyplinie sztuki plastyczne i konserwacja dzieł sztuki. Stwierdzam, że wypełnione zostały warunki określone w ustawie o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki z dnia 14.03.2003 r.

Prof. dr hab. Tomasz Chudzik